

ماه رمضان در جمهوری آذربایجان

سرویس آذربایجان/خبرگزاری آرآن
خداگار، آآن / سه‌شنبه، آذربایجان :
حسن گلی – کارشناس قفقاز

مقدمه :

ماه رمضان از جمله ماه‌های مبارکی است که در آن مسلمانان به نوعی تحول درونی دست می‌یابند؛ در نتیجه این تحول درونی فضای زندگی مسلمانان با تفاوت‌های محسوس و مثبتی مواجه می‌گردند که گویای واقعیت‌های زیادی می‌باشند. به طور معمول در این ماه عموم مسلمانان حساسیت زیادی نسبت به رعایت واجبات دینی و ترک منکرات دارند که به میزان حساسیت آنان، از میزان ناهنجاری‌های اجتماعی و فرهنگی و مشکلات ناشی از آن کاسته می‌شود. این مطلب گویای این مهم است که اسلام دین همه جانبه‌ای است که سعادت دنیوی و اخروی انسان را تامین می‌کند و میزان برخورداری از این سعادت در ارتباط مستقیم با میزان عمل به احکام اسلام دارد. نتیجه سخن اینکه اگر امروزه در برخی جوامع اسلامی بعضی مشکلات و ناهنجاری‌های فرهنگی و اجتماعی دیده می‌شود ناشی از کنار گذاشته شدن تمام و یا بخشی از احکام نورانی اسلام می‌باشد؛ از جمله کشورهای اسلامی که به دلیل فاصله گرفتن دولت‌مردانش از احکام اسلامی و نیز به دلیل عدم شناخت مردم از اسلام حقیقی مشکلات زیادی را تحمل می‌نماید جمهوری آذربایجان می‌باشد. مصداق بارز مشکلات این کشور در اشغال بودن حدود 20 درصد از خاک جمهوری آذربایجان طی سال‌های متوالی گذشته می‌باشد؛ چنانچه دولت‌مردان جمهوری آذربایجان زمینه شناخت اسلام حقیقی برای مسلمانان این کشور را مهیا می‌نمودند؛ قطعاً مردم آذربایجان در سایه آموزه‌های دینی از قبیل غیرت دینی، شهادت و... سرنوشت دیگری را برای قره باغ و سایر مناطق اشغالی کشورشان رقم می‌زدند.

نظر به آنچه گفته شد در این نوشتار قصد بر اینست فضای جمهوری آذربایجان به عنوان دومین کشور شیعی دنیا در ماه مبارک رمضان، مورد اشاره قرار گیرد.

ماه رمضان در جمهوری آذربایجان قبل از استقلال

مردم منطقه ای که امروزه جمهوری آذربایجان نامیده می‌شود پس از جدایی از ایران؛ سال‌های متمادی تحت استیلای تزارها و کمونیست‌ها بودند که سال‌های 1918 تا 1920 حائل بین تسلط تزارها و کمونیست‌ها بر این منطقه می‌باشد با این توضیح که در دو سال فوق حزب مساوات دولتی به ظاهر مستقل در منطقه تاریخی آرآن بنیان نهاد و نام حکومت خود را از روی برخی مطامع سیاسی و... آذربایجان نامید؛ مردم این منطقه در زمان استیلای روس‌ها (اعم از تزارها و کمونیست‌ها) سال‌های سخت و طاقت فرسایی را پشت سر گذاشتند. این مردم بر سر اعتقادات خود چه کشته‌ها که نداده‌اند و چه شکنجه‌هایی که ندیده‌اند؟! علیرغم همه مقاومت‌ها و ایستادگی‌های مردان و زنان مومن این منطقه روس‌ها توانستند تا حدود زیادی اعتقادات دینی مردم را از بین ببرند و احکام اسلامی را یکی پس از دیگری تعطیل نمایند. در سال‌های حاکمیت کمونیست‌ها اگرچه دینداران غیرتمند و باتعصب آذربایجان به صورت پنهانی و در خلوت خود با خدایشان به انجام فریضه روزه اهتمام می‌کردند، ولی از آنجا که مساجد تعطیل بوده و به جای آوردن آداب و آئین‌های دینی هم ممنوعیت داشت، ماه رمضان به فریضه‌ای تعطیل شده مبدل شده بود به گونه‌ای که در این جمهوری تفاوت محسوسی بین ماه رمضان و سایر ماه‌های سال احساس نمی‌شد.

ماه رمضان در جمهوری آذربایجان بعد از استقلال

پس از استقلال جمهوری آذربایجان از اتحاد جماهیر شوروی؛ علیرغم میل باطنی دولت‌مردان این جمهوری؛ صدها مسجد در روستاها و شهرهای مختلف جمهوری آذربایجان احیا و یا احداث گردیده است که این موضوع زمینه مناسبی برای از انزوا درآوردن و تکریم ماه رمضان به وجود آورده است. امروزه جمع کثیری از مردم جمهوری آذربایجان که در نتیجه سیاست‌های دوران استیلای روس‌ها و نیز سیاست‌های دین زدایی دوران پس از استقلال؛ با معارف حقیقی اسلام فرسنگ‌ها فاصله دارند به دلیل اینکه فریضه روزه را سینه به سینه از نیاکان خود به ارث برده‌اند با اشتیاق تمام نسبت به انجام آن مبادرت می‌ورزند لیکن در خصوص شناخت سایر احکام اسلامی از قبیل موضوع حجاب، نماز، حج و... با مشکلات زیادی مواجه هستند. اهتمام مردم مسلمان جمهوری آذربایجان در بزرگداشت ماه رمضان علاقه قلبی و فطری آنان به دین اسلام را نشان می‌دهد لیکن عدم شناخت واقعی اکثر مردم این جمهوری از بسیاری از احکام اسلام ضرورت معرفی اسلام واقعی برای آنان را بیش از پیش مشخص می‌سازد؛ موضوعی که در کنار جدیت و تلاش مردم جمهوری آذربایجان برای شناخت احکام اسلامی؛ اقدام عملی همه علما و دانشگاہیان برای شناساندن احکام نورانی اسلام به مردم مسلمان دومین کشور شیعی جهان را مشخص می‌نماید.

در سال‌های اخیر مردم مسلمان آذربایجان به ویژه دینداران و مومنین این جمهوری گام‌های بلندی برای شناساندن اسلام حقیقی و زدودن تحریفات و خرافات از دامن پاک و آسمانی دین اسلام برداشته‌اند لیکن عدم همراهی دولت با آنان؛ تلاش‌های آنان را تا حدودی کمرنگ نموده است. دولت‌مردان جمهوری آذربایجان با استناد به قانون اساسی این کشور که بر پایه دو اصل لائیسزم و سکولاریسم تدوین شده است به انحاء مختلف بر سر راه گروه‌های اسلامی موانع زیادی ایجاد می‌نمایند بطوری که اقلیت 5 درصدی سایر ادیان و نیز گروه‌های لائیک از آزادی عمل بیشتری نسبت به اکثریت 95 درصدی مردم آذربایجان برخوردارند.

علیرغم آنچه گفته شد امروزه در جمهوری آذربایجان با حلول ماه مبارک رمضان تفاوت‌های چشمگیری با ماه‌های دیگر سال دیده می‌شود. در این ماه اکثر رستوران‌ها به حالت تعطیل در آمده و افرادی که به عنوان خواننده در این رستوران‌ها برنامه موسیقی اجرا می‌نمایند به احترام ماه مبارک رمضان برنامه‌های خود را تعطیل می‌کنند و حتی برخی از این خواننده‌ها اعم از زن و مرد خود نیز روزه می‌گیرند. در این ماه در اکثر مساجد سفره احسان بر پا می‌گردد؛ به طور کلی مساجد در این ماه از ازدحام بیشتری نسبت به ماه‌های دیگر برخوردار است، به ویژه مساجد بزرگ که مسلمانان جمهوری آذربایجان نماز را در این مساجد باشکوه به جماعت بجای می‌آورند. در این ماه علاوه بر مساجد، مقبره برخی امامزادگان نسبت به ماه‌های قبل زائران بیشتری دارند و در این محله‌ها نیز افراد ثروتمند با انجام قربانی و... به نیازمندان کمک می‌کنند.

استقبال قابل توجه مردم جمهوری آذربایجان از برنامه‌های شبکه جهانی سحر می‌تواند دلیل خوبی برای اهتمام مردم مسلمان جمهوری آذربایجان در بزرگداشت ماه مبارک رمضان باشد. سال گذشته خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) در باکو، نتیجه نظرسنجی از مردم داخل این کشور پیرامون میزان تماشای برنامه‌های مذهبی ویژه رمضان شبکه سحر را در میان بینندگان تلویزیون در آذربایجان به میزان 42 درصد اعلام نمود که این موضوع حاکی از اشتیاق این مردم برای کسب معارف اسلامی می‌باشد. در ارتباط با رسانه‌های جمهوری آذربایجان در ماه مبارک رمضان بایستی اذعان داشت که محتوای بسیاری از برنامه‌های تلویزیونی جمهوری آذربایجان به گونه‌ای است که گویا مخاطبان این برنامه‌ها عموماً افراد بی‌دین و لائیک هستند. بعضی فیلم‌ها و سریال‌های مبتدلی که از شبکه‌های تلویزیونی جمهوری آذربایجان پخش می‌گردد گوی سبقت را از شبکه‌های غربی رفته‌اند که به طور طبیعی پیامدهای منفی اخلاقی و فرهنگی این برنامه‌ها دامنگیر جوانان مسلمان جمهوری آذربایجان می‌گردد. به نوشته روزنامه غربگرایی نی مساوات در اغلب شبکه‌های تلویزیونی جمهوری آذربایجان نه تنها خبری از برنامه‌های ویژه ماه مبارک نیست بلکه برخی شبکه‌ها مانند شبکه آ. ت. و آینس و... در مواقع افطار و سحری صحنه‌های زشت و غیر اخلاقی را به نمایش می‌گذارند.

از جمله موارد قابل تامل اینکه برخی زنان جمهوری آذربایجان که حجاب اسلامی ندارند نیز نسبت به گرفتن روزه اهتمام می ورزند و همچنین افرادی هستند که روزه می گیرند لیکن نماز بجا نمی آورند؛ این مسائل و موارد شبیه آن به نوبه خود حاکی از علاقه مردم آذربایجان به دین اسلام می باشد که متأسفانه به دلایل پیش گفته نتوانسته اند احکام اسلامی را به طور دقیق آموزش ببینند.

در این ماه اکثر دینداران روزه دار آذربایجانی، با توجه به اینکه شیعه دوازده امامی هستند به انجام فرایض دینی می پردازند و به دستورات عملی های شرعی توجه دارند و در تلاشند آنچه را که شارع مقدس گفته و احکام و آموزه های دینی برجای مانده از سیره اهل بیت(ع) موید آنست، عمل کنند.

مناسبتهای ماه مبارک رمضان در جمهوری آذربایجان

از مهمترین مناسبتهایی که در این ماه قرار دارد شبهای لیالی قدر، روز جهانی قدس و عید فطر می باشد. مردم جمهوری آذربایجان در شبهای قدر با اشتیاق زیادی در مساجد و تکایا به احیا و راز و نیاز با معبود خویش می پردازند. حسینیہ ایرانیان باکو در این شبها ملو از خیل مشتاقان آذری است که برای بهره گیری از سخنرانی و مراسم عزاداری در این محل جمع می شوند و خیلی اوقات به دلیل محدودیت جا در محوطه بیرونی حسینیہ از مراسم احیاء استفاده می نمایند. مردم جمهوری بیش از هر زمان دیگری در این ماهها خود را نیازمند معارف قرآنی می بینند و از اینکه نمی توانند متن اصلی قرآن را بخوانند ابراز تأسف شدید می نمایند؛ همچنین تقریباً در همه قصبه های جمهوری آذربایجان به ویژه در مناطق جنوبی این جمهوری مراسم شبهای قدر در نهایت شکوه برگزار می گردند.

از دیگر مناسبتهایی که جلوه ای دیگر از عشق و علاقه قلبی مردم جمهوری آذربایجان به دین اسلام را به نمایش می گذارد روز جهانی قدس است. این روز گرچه در جمهوری آذربایجان روز کاری است اما جمع کثیری از مردم این کشور در مساجد جمع می شوند و با سردادن شعارهای مرگ بر اسرائیل، مرگ بر آمریکا و مرگ بر اشغالگران صهیونیست و ارمنی خواستار اتحاد کل جهان اسلام برای آزاد سازی اراضی اشغالی مسلمانان و قدس شریف می شوند.

لازم به توضیح است معمولاً طی سالهای اخیر به رغم ممنوعیت های دولتی؛ روز جهانی قدس در جمهوری آذربایجان گسترده تر از سالهای قبل برگزار گردیده است. به گونه ای که مردم علاوه بر تجمع در مساجد؛ در شهرک نارداران، خیابان شهدای باکو، مقابل سفارت رژیم صهیونیستی در باکو، قبرستان شهدای باکو و برخی مکانهای دیگر و همچنین در اکثر شهرها و قصبه های این جمهوری به راهپیمایی پرداخته و خواستار آزادی قدس شریف می گردند.

شبکه های تلویزیونی جمهوری آذربایجان مراسم روز جهانی قدس را با سکوت کامل خبری برگزار می نمایند این شبکه ها که در مواقع دلخواه خود از تجمع گروهکهای چندنفری در مقابل سفارت جمهوری اسلامی ایران گزارشهای طولانی و مصاحبه پخش می کنند در روز جهانی قدس نه تنها از پوشش خبری تظاهرات میلیونی مردم ایران و سایر کشورهای اسلامی در حمایت از مردم مظلوم فلسطین خودداری می نمایند بلکه به تجمعات اعتراض آمیز در مقابل سفارت رژیم صهیونیستی در باکو نیز کاملاً بی اعتنایی می کنند.

عید فطر نیز در نزد مردم مسلمان جمهوری آذربایجان از بزرگترین اعیاد محسوب می گردد و طی چند سال گذشته دولت باکو با فشار گروههای اسلامی دو روز را به مناسبت عید فطر تعطیل اعلام کرده است. در این روز مسلمانان آذربایجان به دیدار هم می روند و در اکثر زیارتگاهها و اماکن مذهبی سفره های احسان گسترده می گردد.

سخن آخر:

1) ماه مبارک رمضان و برخی مناسبتهای آن از قبیل شبهای قدر، روز جهانی قدس و عید فطر از جمله ایامی است که می توان به طور همزمان به دو موضوع مهم در جمهوری آذربایجان پی برد. این ماه از یک سو علاقه فطری و قلبی مردم آذربایجان به دین اسلام را مشخص می نماید و از سوی دیگر برداشتهای سطحی مسلمانان این جمهوری از برخی احکام اسلامی و عدم شناخت و آگاهی آنان از دیگر تعالیم این دین آسمانی را آشکار می کند. به عبارت دیگر مردم شیعه جمهوری آذربایجان در این ماه بیش از هر زمانی دیگری آمادگی خود را برای آموزش واقعی آموزه های دینی و بازگشت به هویت اصیل ایرانی – اسلامی فریاد می زنند و با این اقدام خود رسالت همه علمای شیعی و نیز دانشگاهیان را برای کمک معنوی به آنان سنگین تر می نمایند.

2) بزرگداشت ماه مبارک رمضان در جمهوری آذربایجان گویای این واقعیت مکرر است که چراغ روشنی بخش آخرین دین خدا علیرغم همه تلاشهای آشکار و پنهان دشمنان خدا خاموش ناشدنی است. مرور اقدامات بلشویکها در دوران تسلط خود که با کوچکترین نماد دینی مبارزه می کردند و عالمان دینی و مردم معتقد به احکام الهی را به نقاط دور دست تبعید نموده و یا به طرز فجیعی مانند غرق نمودن در دریا و... به شهادت می رساند از یک طرف و مشاهده افزایش روز افزون روحیه دین داری در بین مردم جمهوری آذربایجان از طرف دیگر بیانگر این مهم است که اقدامات ضد دینی گرچه مشکلاتی را فراروی مسلمانان قرار می دهد اما توان از بین بردن آئین خدا را ندارد.